

Νεοελληνική Λογοτεχνία Γ' Λυκείου Θεωρητικής Κατεύθυνσης

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ :

1. Εκφραστικές μέσα που προσδίδουν ειρωνικό ύφος :

- χρήση χαρακτηριστικών επιθέτων και επιρρημάτων (σπουδαίων, ένδοξος, ενεός, βαθέως, πάλι καλά)
- επαναλήψεις (“ο ένδοξός μας βασιλεύς ο Μιθριδάτης Διώνυσος κι Ευπάτωρ”, “υπεροψίαν και μέθη”, “τι αναβολή”)
- ευρεία χρήση στίξης (θαυμαστικά, ερωτηματικά, παύλες, παρενθέσεις)
- συνδυασμός λόγιων, ιδιωματικών, επιτηδευμένων – ρητορικών εκφράσεων (π.χ. : στ.26-33).

Μέσα τεχνικής που προσδίδουν δραματικότητα :

- κλιμάκωση της έντασης και των δραματικών αντιθέσεων (αρχικό δίλημμα, αγγελία πολέμου – νέα δυσκολία, λύση διλήμματος).
- υπάρχουν βασικά θεατρικά στοιχεία στο ποίημα : δράση, πλοκή, απρόοπτο, αντίδραση, λύση, παρουσία δρώντων προσώπων (Φερνάζης, “άγγελος” {στ. 12-15), προσδιορισμός χώρου και χρόνου, εσωτερικός μονόλογος του Φερνάζη σε α' πρόσωπο (16-20, 26-33, 36-37), διάκριση ποιήματος σε σκηνές.
- Το γ' ενικό επιτρέπει να θεωρήσουμε ότι την αφήγηση την αναλαμβάνει ένας υποβόλεας που αποκαλύπτει τις μύχιες σκέψεις του Φερνάζη.

2. Δεν υπάρχει απόλυτη ταύτιση Καβάφη – Φερνάζη (ο Φερνάζης είναι καιροσκόπος, επικός ποιητής, ρητορεύει, ενώ ο Καβάφης είχε ανεπτυγμένη την καλλιτεχνική συνείδηση, είναι ανθρωποκεντρικός ποιητής, η ποίησή του χαρακτηρίζεται από λιτότητα). Όμως, παρά τις όποιες διαφοροποιήσεις (πιθανόν εσκεμμένες για μεγαλύτερη απόστασιοποίηση του Καβάφη απ' το προσωπίο του) ο Φερνάζης συνδέεται με τον Καβάφη, χωρίς να ταυτίζεται μαζί του, για τους εξής λόγους :

α) Ο τίτλος “Δαρείος” είναι ταυτόχρονα τίτλος του καβαφικού ποιήματος (χωρίς εισαγωγικά) και του ποιήματος που επιχειρεί να γράψει ο Φερνάζης (με εισαγωγικά στο στίχο 22).

β) Και τα δύο ποιήματα γράφονται σε περίοδο πολέμου (το ποίημα του Καβάφη γράφεται το Μάη του 1917, στο αποκορύφωμα του Α' Παγκοσμίου πολέμου, όταν οι Άγγλοι έχουν κάνει στρατιωτική εισβολή στην Αίγυπτο· μάλιστα υποχρέωσαν τους δημοσίους υπαλλήλους – ο Καβάφης εργαζόταν στην Εταιρεία Ύρδευσης της Αλεξάνδρειας – να υπογράψουν δήλωση προσχώρησης στην κυβέρνηση Βενιζέλου). Κατά συνέπεια προκύπτει και για τους δύο ο προβληματισμός για τη σχέση της τέχνης με την ιστορική πραγματικότητα και την εξουσία.

γ) Ο Καβάφης, τέως βασιλικός, περνάει, “μέσα σε πόλεμο”, στο αντίπαλο στρατόπεδο, των βενιζελικών, προβιβαζόμενος μάλιστα και παίρνοντας αύξηση απ' τους Άγγλους συμμάχους. Αυτό είναι ίσως το αποφασιστικότερο σημείο επαφής του με τον πλασματικό ποιητή Φερνάζη.

δ) Ο Καβάφης δέχθηκε έντονη αρνητική κριτική από τους ομότεχνούς του στην εποχή του, όπως και ο Φερνάζης.

Κατά συνέπεια μπορεί να θεωρηθεί ότι ο Καβάφης χρησιμοποιεί ως “άλλοθι” τον Φερνάζη για ν' αποκαλύψει τα καίρια ερωτήματα που βασανίζουν τον ίδιο (ποια η

θέση του ποιητή στους καταναγκασμούς των καιρών του; πόσο ελεύθερος μπορεί να είναι;)

3. Η όλη σκηνή καθώς και ο ποιητής Φερνάζης είναι επινοήσεις του Καβάφη. Τοποθετούνται όμως σε αυθεντικό ιστορικό και πολιτικό πλαίσιο. Γίνεται αναφορά σε ιστορικά πρόσωπα (Δαρείος, Μιθριδάτης) και συγκεκριμένο χωροχρόνο (μάλλον το 74 π.Χ. στον Πόντο, βασίλειο του Μιθριδάτη, όταν έχουν εισβάλλει οι ρωμαϊκές λεγεώνες). Κατά συνέπεια, το ποίημα εντάσσεται στα ιστορικά και ακριβέστερα στα ψευδοϊστορικά ποιήματα του Καβάφη, εφόσον ο Φερνάζης που είναι πλασματικό πρόσωπο τοποθετείται σε ιστορικό πλαίσιο προκειμένου να επιτευχθεί αληθοφάνεια και πειστικότητα.

4. Το ψυχολογικό πορτρέτο του Φερνάζη είναι ένα εύρημα του Καβάφη προκειμένου ν' αποκαλύψει τη σχέση ενός ποιητή με την ιστορική πραγματικότητα. Προκύπτουν προβληματισμοί για την ποιητική συνείδηση, την υβριστική φιλοδοξία των ποιητών, την στάση τους απέναντι στην όποια εξουσία, την αδυναμία τους συχνά να εκφραστούν ελεύθερα, την υπηρεσία ιδιοτελών σκοπών μέσω της Τέχνης. Εξάλλου, ήδη απ' τους δύο πρώτους στίχους ο Καβάφης μας πληροφορεί πως θα παρακολουθήσουμε τη διαδικασία γένεσης ενός ποιήματος.

5. Αν δεχθούμε ως πιθανή ερμηνεία του ποιήματος του Γ. Σεφέρη την εξής: **η ομορφιά, καθετί το φυσικό και κατ' επέκταση αληθινό έχει αναλλοίωτη, σταθερή ισχύ ανεξάρτητα από τις όποιες εξωτερικές συνθήκες** τότε εξάγεται το συμπέρασμα ότι η στάση του ποιητή Φερνάζη "προδίδει" αυτή τη θέση, εφόσον η οπτική του διαφοροποιείται αναλόγως των συγκυριών. Είναι κοινός τόπος πως η ουσιαστική, υψηλή ποίηση υπηρετεί την αλήθεια. Όμως, ο Φερνάζης, ενώ γνωρίζει την ιστορική αλήθεια (ο Δαρείος όπως και ο Μιθριδάτης ήταν σφετεριστές του θρόνου και κυριολεκτικά πάτησαν επί πτωμάτων για να εξασφαλίσουν την εξουσία τους) και τον προβληματίζει η ανάδειξη ή η στρέβλωσή της (στ. 6-11) - γεγονός που αποδεικνύει πως δεν είναι ένας απλός αυλοκόλακας - αποφασίζει αρχικά να την παραποιήσει ("τη βασιλεία των Περσών παρέλαβε", "μάλλον σαν κατανόησι της ματαιότητας των μεγαλείων"), προκειμένου να υπηρετήσει την υβριστική φιλοδοξία του. Τελικά, επιλέγει να παρουσιάσει τα πράγματα όπως όντως είχαν (στ. 36-37), αλλά όχι ως ανιδιοτελής εραστής της αλήθειας και της Τέχνης, παρά γιατί αλλάζουν οι συνθήκες (θα κληθεί σε λίγο να υπηρετήσει του Ρωμαίους κι όχι τον Πέρση βασιλιά). Ενώ, λοιπόν, ο Σεφέρης υπαινίσσεται την αντοχή, τη δύναμη της ομορφιάς και της αλήθειας, ο Φερνάζης γίνεται το σύμβολο του ανθρώπου που εγωκεντρικά σκεπτόμενος ευτελίζει την ποιητική αλήθεια εξυπηρετώντας ιδιοτελείς σκοπούς.

Σημαντικές επισημάνσεις για τη μελέτη του μαθήματος και τις απαντήσεις στις εξετάσεις

1. Μελετήστε όλα τα κείμενα που περιλαμβάνονται στην ύλη σας. Μη θεωρήσετε “ακίνδυνο” κανένα κείμενο (ούτε τη “Σονάτα του Σεληνόφωτος” επειδή απόσπασμά της επιλέχθηκε για τις εξετάσεις του 2000, ούτε το “Μες στους προσφυγικούς συνοικισμούς” επειδή πέρυσι επιλέχθηκε κείμενο του Γ. Ιωάννου).
  2. Ιδιαίτερη προσοχή :
    - α) στις σημειώσεις του βιβλίου για τους λογοτέχνες (μην ξεχνάτε πως πέρυσι τέθηκαν δύο ερωτήσεις σχετιζόμενες μ’ αυτά τα σχόλια) που βρίσκονται στις σελίδες : 33, 93-94, 159, 183-185, 243-245, 296-302, 303-304, 323- 326, 339 -347, 357-367, 376 -380.
    - β) στις υποσημειώσεις που παρατίθενται σε κάθε κείμενο.
    - γ) στο σχόλιο που βρίσκεται στο τέλος κάθε κειμένου.
  3. Από τα βιογραφικά σημειώματα των λογοτεχνών να γνωρίζετε καλά όσα σχετίζονται με τα κείμενα της ύλης σας (π.χ. : η καταγωγή του Καβάφη και οι πολιτικοκοινωνικές συνθήκες της εποχής του σχετίζονται με τις επιλογές του σκηνικού χώρου και των χρονικών περιόδων στις οποίες εντάσσει τη δράση των ποιημάτων του).
  4. Έμφαση στις τεχνικές, το ύφος και τις εκφραστικές επιλογές κάθε ποιητή ή πεζογράφου.
  5. Οι ερωτήσεις που θα τεθούν θα σας είναι κατά πάσα πιθανότητα οικείες (με την προϋπόθεση ότι έχετε μελετήσει συστηματικά). Αν κάτι σας αιφνιδιάσει θα είναι ίσως η διατύπωσή τους. Φροντίστε λοιπόν να καταλάβετε τι ακριβώς σας ζητείται κάθε φορά.
  6. Σε ερωτήσεις τεχνικής μην κάνετε το λάθος να σχολιάζετε αναλυτικά χωρία του κειμένου από πλευράς περιεχομένου. Αρκεστείτε στο να επιβεβαιώσετε τις τεχνικές, τις εκφραστικές ή υφολογικές επιλογές του λογοτέχνη με παράθεση παραδειγμάτων απ’ το κείμενο.
  7. Ιδιαίτερη προσοχή στη διατύπωση των απαντήσεών σας. Μην ξεχνάτε ότι πρόκειται, συν τοις άλλοις, για μάθημα γλωσσικό.
  8. Οι απαντήσεις σας να είναι σαφείς, ακριβείς και περιεκτικές. Οι “φλύαρες” αναλύσεις είναι συχνά “επικίνδυνες” για εκτροπή απ’ το ζητούμενο.
  9. Στο θέμα του παραλληλισμού με ένα άγνωστο κείμενο προσέξτε ως προς τι σας ζητείται να συγκρίνετε τα δύο κείμενα. Αν υπάρχει περιορισμός (ως προς το περιεχόμενο ή τις τεχνικές) πρέπει να τον σεβαστείτε. Αν σας ζητηθεί γενικά σύγκριση τότε οφείλετε ν’ αναφερθείτε σε όλα (περιεχόμενο, τεχνικές, γλωσσικές επιλογές, ύφος).
- Τέλος, προσπαθήστε να “νιώσετε” και να αγαπήσετε κάθε κείμενο. Είναι ο καλύτερος τρόπος για να το κατανοήσετε.